

MANÉVR SILAMI A PROSTŘEDKY V OBRANĚ MOTOSTŘELECKÉ DIVIZE

Manévr silami a prostředky je vedle palby nejvýznamnějším prvkem obrany. V obraně má tedy nezastupitelné místo a je spolu s palbou a využitím pozicních prvků obrany hlavním prostředkem ke splnění cílů a úkolů. Manévr v obraně však neovlivňuje jen její aktivnost, ale i ostatní požadavky na ni kladené, jako je odolnost, protijadernost a protitankovost.

Na prvky sestavy divize, které budou nejčastěji vést manévr silami a prostředky v obraně, bude mít vliv celá řada činitelů. Tyto mohou manévr ovlivňovat kladně — tj. budou manévr podporovat a umožňovat (tzn. ve svém důsledku přeměňovat jeho možnost ve skutečnost) nebo vytvářet podmínky, za kterých se může manévr realizovat. Na druhé straně mohou však manévr ztěžovat nebo i znemožňovat — tzn., že podmínky pro reálnou možnost manévru vůbec nevzniknou, nebo sice jsou, ale působením některých činitelů se změní reálná možnost v možnost abstraktní.

Za hlavní činitele ovlivňující možnost manévru silami a prostředky v obraně divize považují:

- činnost nepřítelů,
- prostor a čas,
- terén,
- bojovou sestavu, šířku a hloubku pásma obrany divize,
- denní a roční dobu,
- organizaci manévru,
- organizační strukturu a bojovou techniku divize.

V článku rozebírám zmíněné činitele jen z hlediska působení hlavních faktorů a jsem si vědom toho, že kromě uvedených, ovlivňují možnosti manévru i další. Přitom se zaměřím především na možnosti manévru druhým sledem divize.

Činnost nepřítelů

Nepřátelský průzkum nebude zpravidla bezprostředně ničit jednotky při manévru silami a prostředky, ale předáváním zpráv o jejich rozmístění a pohybu zprostředkovává jejich ničení jak v době přípravy manévru (v prostoru), tak i při

jeho realizaci (za pohybu). Na zjišťování prvků sestavy v hloubce obrany divize (20 až 25 km) se mohou podílet oba základní druhy průzkumu — pozemní i vzdušný.

Pozemní průzkumné orgány nepřítelů mohou zjišťovat druhý sled a zálohy divize buď vizuálně, nebo s použitím různých technických prostředků. Jestliže uvažujeme, že proti motostřelecké divizi v obraně bude útočit jeden a půl západoněmecké divize, může být v pásmu obrany zasazeno:

- 5 až 10 skupin hloubkového průzkumu od rot hloubkového průzkumu sboru (vysazovány na 20 až 200 km), z nichž část může působit zejména proti ovr, VS, druhosledovému pluku, včetně vedení záškodnické a diverzní činnosti (zpravidla však méně);

- 12 až 15 průzkumných hlídek z průzkumného praporu divize vedoucích zejména průzkum pozorováním;

- 6 až 8 průzkumných hlídek od další divize (polovina);

- kromě toho může v hloubce sestavy divize působit část průzkumných hlídek prvosledových brigád (6 až 12). To je celkem 29 až 55 průzkumných hlídek.

Uvažujeme-li, že jedna třetina až polovina bude zničena nebo se jim nepodaří proniknout do hloubky sestavy divize, znamená to, že i tak 15 až 25 nepřátelských hlídek se může pohybovat v hloubce obrany a zjišťovat rozmístění hlavních prvků sestavy divize, eventuálně druhých sledů prvosledových pluků. V průměru je to 0,5 až 1 hlídka na běžný kilometr fronty. Obdobný počet může být vyslán i při útoku svazků americké armády.

Účinný bude ke zjišťování manévru v hloubce obrany divize i vzdušný průzkum. Možnosti nepřátelského průzkumu do hloubky obranného pásma motostřelecké divize s BVP jsou takové, že utajit manévr bude velmi obtížné.

Prvky sestavy divize v hloubce obrany (druhý sled, ovr, zálohy, VS atd.) mohou být napadeny jadernými zbraněmi nepřítelů při rozmístění v ženijně vybudovaných a upravených prostorech a rajónech obra-

ny, v prostorech ženižné nevybudovaných, při jejich zaujímání nebo opouštění nebo v průběhu manévru.

Jaké konkrétní důsledky pro možnost manévru v obraně divize může mít vedení jaderných úderů nepříteli, posoudím dále.

Předpokládáme, že proti motostřelecké divizi v obraně útočí jeden a půl divize západoněmecké, které jsou posíleny 24 kusy jaderné munice (16+8) a v jejich prospěch povede ještě 2 jaderné údery velitel armádního sboru (u divize ještě počítám s baterií HJ). Z celkového počtu 24 kusů jaderné munice si velitel divizi mohou nechat v záloze 8 kusů (1/3) a k bezprostřední podpoře vyčlenit 16 kusů. Z nich, spolu s jadernými údery armádního sboru, mohou být dvě třetiny (12) použity na prvé sledy divize v obraně a jedna třetina (6) na prvky sestavy v hloubce obrany divize. Vzhledem k používaným rážím mohou být na druhý sled a zálohy použity:

— 1 ks 2 kt na velitelské stanoviště divize,

— 1 ks 30 kt na oddíl vojsových raket,

— 1 ks 2 kt na VS druhosledového pluku,

— 1 ks 10 kt na tankový prapor druhého sledu divize (v prostoru v tancích),

— 1 ks 10 kt na tankový prapor druhého sledu divize (v prostoru v tancích v okopech),

— 1 ks 50 kt na tankový prapor druhého sledu (v rájónu obrany).

Jestliže posoudíme pravděpodobné ztráty podle údajů v pomůcce Oper-51-4 pro vzdušný výbuch, zjistíme, že živá síla byla vyřazena takto (v číselníku je uvedeno % ztrát při okamžitém vyřazení, ve jmenovateli během prvního dne po výbuchu):

— VS divize a VS pluku — 98/100

— oddíl vojsových raket — 11/20

— tpr (v prostoru soustředění v tancích) — 27/52 (1,5 tr)

— tpr (v prostoru soustředění v tancích v okopech) — 17 (0,4 tr)

— tpr (v obraně v tancích) — 28/45 (1,5 tr).

To znamená, že z devíti tankových rot tankového pluku umístěného ve druhém sledu divize první den po výbuchu může zůstat bojeschopných 5,8 rot, což je ne celé dva tankové prapory. A to je už značné snížení možností manévru druhým sledem z hlediska vyčleněných sil a prostředků, pomineme-li další vlivy účinků

jaderných úderů (rozrušený terén, nutnost vyčlenit část sil do odřadu odstranění následků po jaderných úderech atd.).

Podmínky pro manévry druhého sledu budou ovlivněny v tomto případě i tím, jestli ve druhém sledu divize budou dva nebo jen jeden pluk.

Kromě jaderných zbraní bude na možnosti manévru silami a prostředky v obraně divize negativně působit i použití chemických nebo biologických zbraní nepříteli. Podle amerických názorů je lze využívat nejen k napadení bojových sestav a soustředění vojsk, ale i ke **snížení manévrovacích schopností** protivníka.

Značnou pozornost v poslední době v armádách NATO věnují také konstrukci jaderné munice třetí generace, tj. munice s řízenými ničivými účinky, kde prováděné místo patří neutronovým zbraním. V současnosti jsou připraveny neutronové hlavice pro RS Lance a granáty pro 203,2 mm houfnici. Tato neutronová munice může být k dispozici na evropském válečnickém již v první polovině osmdesátých let.

Kromě těchto zbraní hromadného ničení budou možnosti manévru ovlivňovat i letectvo, bitevní vrtulníky a palba dělostřelectva.

K omezení účinnosti působení nepříteli na manévry v obraně můžeme přijmout tato opatření:

— maximální utajení prostorů rozmístění druhých sledů a záloh,

— ničení nepřátelského průzkumu v sestavách pluků prvního sledu,

— rušení, zjišťování a ničení nepřátelských radiotechnických prostředků,

— vhodné měnění prostorů rozmístění a odpovídající rozptýlení,

— využívání ochranných vlastností terénu a ženižní budování prostorů rozmístění (úseků obrany),

— ničení nepřátelských palebných prostředků s důrazem na prostředky jaderného napadení.

Prostor a čas

Prostor je objektivním faktorem, jednou z podmínek, ve kterých se připravuje a vede bojová činnost.

Charakteristickým znakem prostoru v boji je jeho protikladný vliv na průběh bojové činnosti. Může současně spolupůsobit při plnění úkolů, tj. i při manévru silami a prostředky, ale na druhé straně i ztěžovat splnění těchto úkolů.

Volba vhodného prostoru má pro obranu i manévry v ní velký význam. Správně zvolený prostor svými vlastnostmi usnad-

ňuje organizaci, přípravu a vedení **aktivní obrany**. Při stejných prostředcích bude mít výhodnější podmínky ta strana, která dokáže lépe prostorů využívat.

Z uvedeného vyplývá, že prostor v obraně podstatným způsobem ovlivní možnosti manévru silami a prostředky. A protože obránce bude mít častěji iniciativu ve volbě prostoru pro obranu, bude zpravidla záležet jen na něm, jak dovedně využije kladných vlivů prostoru pro manévry a sníží na minimum jejich vlivy záporné. Např. využití komunikací pro manévry, na druhé straně zaminování těch úseků, kde by nepřítel mohl proniknout do boku manévrujících jednotek apod. Bude-li prostor rozrušen jadernými údery nepřítel, bude situace pro manévry složitější.

Proto je účelné uvažovat v obraně divize o manévru určitých prvků vzduchem, s využitím vrtulníků. Bude to vhodné zejména u těch prvků, jejichž organizační struktura a bojová technika to umožňuje s použitím menšího počtu vrtulníků a jejichž samostatný zásah (činnost) při oddělení od hlavních sil bude možný a účelný (PTZ, POZ, průzkum atd.).

Manévr však probíhá vždy nejen v prostoru, ale i v čase. Získání nebo ztráta času při manévru bude mít podstatný vliv na možnosti manévru a jeho přeměnu ve skutečnost. Omezit nebo zcela vyloučit činitele ovlivňující záporně možnosti manévru (zejména činnosti nepřítel) můžeme jen při včasné a rychle vedené manévru.

Získání času, který je taktéž jako prostor objektivním faktorem, budou při manévru ovlivňovat jak subjektivní činitelé (velitelé a štáby při rozhodování a vedení, řidiči při řízení atd.), tak i činitelé objektivní (kromě nepřítel terén, denní a roční doba, možnosti techniky atd.). Půjde tedy o to, aby subjekt (lídě) byl na manévry co nejlépe připraven (morálně, odborně, psychicky) a aby dokázal co nejefektivněji využívat kladných stránek objektivních činitelů a zeslabit záporné stránky. Např. noc umožňuje skrytý manévr, ale má vliv na snížení jeho rychlosti.

Ukazuje se, že i z hlediska času by bylo výhodné využívat za určitých podmínek při manévru v obraně v některých případech vrtulníků. Jestliže např. pro manévry protitankové zálohy druhořadového pluku na vzdálenost 10 km při průměrné rychlosti 25 km za hodinu bude třeba 25 minut, pak při manévru vrtulníky Mi-8 na stejnou vzdálenost je zapotřebí 3 minuty.

Terén

Terén, který je dalším objektivním faktorem, svou členitostí, charakterem povrchu a dalšími vlastnostmi může též buď manévry silami a prostředky ztěžovat nebo mu napomáhat. Obecně můžeme říci, že otevřený a málo členitý terén bez přírodních překážek umožňuje manévry. Je-li terén značně členitý, pak vzrůstají i obtíže při pohybu a některé úseky terénu jsou pro určité typy techniky nepřekonatelné. K tomu může dojít především v horském a zalesněném a bažinatém terénu. Takový terén ztěžuje manévry jednotek tím, že omezuje jejich pohyb jen na komunikace a značně snižuje rychlost pohybu. Na druhé straně členitý terén umožňuje dobré maskování manévry.

Ukazuje se, že kromě tanků i obrněné transportéry a z nich zejména pásové (OT-70), jsou schopny oproti kolovým vozidlům relativně snadněji překonávat málo únosný terén, vzhledem k nižšímu specifickému tlaku pásů.

Terén bude mít též vliv na rozhodování obránce k manévru, na jeho zámysl. Jestliže např. budeme organizovat obranu v horách, kde nepřítel bude útočit na směrech, bude velitel divize zpravidla vyčlenovat několik PTZ a POZ, které budou rozmístěny poblíž daného směru a připravené pro příslušný manévr. Nebo jestliže z hlediska terénu bude část obranného pásma divize pro útok nepřátelských tanků a obrněných transportérů těžko dostupná, je předpoklad, že během obranného boje můžeme z tohoto úseku fronty vést manévry silami a prostředky na směr hlavního úderu nepřítel.

Z příkladů je zřejmé, že **správné využití terénu** při rozhodnutí velitele divize **zvyšuje možnosti manévru v obraně**.

Z hlediska širokého manévru je nutné, aby vybraný terén:

- chránil živou sílu a techniku svými obrannými vlastnostmi,
- umožňoval skryté rozmístění sil a prostředků,
- ztěžoval útočníkovi průzkum a manévry silami a prostředky,
- umožňoval rychlou a snadnou ženíjnou úpravu komunikací i terénu pro potřebné přesuny silami a prostředky,
- usnadňoval obránci velení.

Bojová sestava, šířka a hloubka pásma obrany divize

Jeden z důležitých předpokladů manévru silami a prostředky je volnost tohoto manévru z hlediska šířky a hloubky obranného pásma divize.

Šířka pásma obrany a hloubka uskupení bojové sestavy spolu vzájemně souvisí. Čím bude pásmo obrany užší, tím hlubší může být bojová sestava. **Dostatečná hloubka bojové sestavy zabezpečuje velkou možnost manévru** v průběhu obranného boje. Na druhé straně, čím širší bude pásmo, tím více může být poutáno nepřítelem a méně vyčleněno pro manévr silami a prostředky. V tom případě má nepřítel větší možnosti ve volbě a změně svých úderů a manévr je složitější.

V sovětské pomůcce V. A. Frunze S/Oper-51-3 je zdůvodněna šířka a hloubka pásma motostřelecké divize z hlediska jejích bojových možností. Na základě analýzy došli autoři k závěru, že motostřelecká divize je schopna odrazit úder 1½ až 2 divizí nepřítel, útočících v prvním sledu armádního sboru v šířce do 30 km. Tím je tedy určena i schopnost motostřelecké divize bránit na hlavním směru šířku do 30 km. Dále autoři došli k tomu, že při dané šířce obrany divize do 30 km je potřeba mít na prvním postavení do šesti zesílených motostřeleckých praporů (při jejich šířce obrany do 5 km). Zbývající motostřelecké a tankové prapory mohou být použity k vytvoření druhých sledů pluků a divize.

Co to znamená z hlediska možností manévru silami a prostředky, zejména druhých sledů a záloh. Znamená to, že při učených bojové sestavy divize s třemi pluky v prvním sledu budou moci tyto pluky vyčlenit do druhého sledu po jednom motostřeleckém a část tankového praporu, což je dobrý předpoklad pro jejich manévr z hlediska dostatečného množství sil a prostředků. **Možnosti manévru** druhým sledem divize, která zde bude mít v tomto případě jeden pluk, budou záviset zejména na tom, na jaké čáře se podaří prvosledovým plukům zastavit nepřítele, aby mohl být druhý sled použit k manévru a ne k odrazení útoku nepřítele ze zaujaté obrany.

Príznivější situace pro manévr druhým sledem divize z hlediska učených bojové sestavy bude tehdy, když do prvního sledu budou vyčleněny dva pluky a do druhého sledu také dva pluky. Zde je již reálný předpoklad, že i když část sil druhého sledu bude zaujmát obranu na třetím postavení, bude moci část sil realizovat manévr. V tomto případě však budou omezeny možnosti manévru prvosledových pluků.

Při zdůvodnění hloubky pásma obrany divize je nutné posoudit kromě jiného i takový požadavek na tuto hloubku, jako je vytvoření volnosti manévru vojsk, zejména druhých sledů.

Volnost manévru vojsk, zejména druhých sledů a záloh, předpokládá možnost jejich rychlého použití k narůstání úsilí na libovolném ohroženém směru. Proto musí hloubka pásma obrany divize umožňovat nejen rozmístění bojových sestav členěných do hloubky, ale i rozmístění druhého sledu a záloh tak, aby to přispívalo k jejich volnému a tedy rychlejšímu manévru na určené čáře a postavení. Tento požadavek může být realizován jen při **hlubokém pásmu obrany divize**.

Denní a roční doba

Manévr ve dne má sice kladný vliv na jeho rychlost, lepší orientaci velitelů a řidičů v neznámém terénu, avšak na druhé straně usnadňuje nepříteli zjišťování našich jednotek jak v prostoru před zahájením manévru, tak i v jeho průběhu. Proto výhody manévru ve dne budou vystupovat zejména při manévru ve větší hloubce obrany a tehdy, jestliže se nám podaří manévr utajit a kvalitně maskovat. Na druhé straně, značná rychlost manévru ve dne za předpokladu, že jej nepřítel nezjistí, zvyšuje možnosti jeho včasného vedení a splnění určeného cíle. Vidíme, že den nepůsobí na možnosti manévru jednoznačně, ale naopak rozporně.

Působení noci (ztížené viditelnosti) na možnosti manévru je taktéž rozporné. Jestliže na jedné straně **ulehčuje maskování a utajení manévru** jak v době příprav, tak i v jeho průběhu, pak na druhé straně **má záporný vliv na jeho rychlost a někdy i přesnost průběhu**. Zkušenosti ze cvičení ukazují, že orientace velitelů všech stupňů v noci a v neznámém terénu je značně obtížná.

Proto bude vhodné plánovat manévr v obraně divize častěji i pro noční činnost. Přitom bude nutné přijmout některá opatření, která manévr v noci umožní:

- rekognoskace os za denního světla, jejich vytyčení dobře viditelnými značkami,

- zkrácení vzdáleností mezi vozidly,
- podrobná součinnost mezi jednotkami určenými pro manévr a spolupůsobícími jednotkami (např. první sled).

Ke snížení nepříznivých podmínek noci na manévr v obraně divize je nutné též činit opatření již při výcviku jednotek, útvárů a svazků v tom, že:

- povedeme efektivní, pravidelný výcvik řidičů v řízení v noci bez světla a s použitím infrapřístrojů v terénu,

- budeme cvičit a zdokonalovat velitele v orientaci a řízení přesunů v noci (až po stupeň útvar),

— ve cvičeních budeme pravidelně zařazovat některý z manévru v noci.

Ze všech ročních období bude mít podstatný vliv na možnosti manévru zejména zima. Svými zvláštnostmi ovlivňuje jak organizaci manévru, přípravu jednotek, tak i samotné jeho vedení.

Manévr v zimních podmínkách v obraně divize bude daleko obtížnější a také zřejmě méně častý. Těžce sjízdný terén bude usměrňovat jeho vedení zejména na komunikace. V zimě, na zledovatělých a zavátých cestách se rychlost pochodu snižuje na 30 až 50 % ve srovnání s normálními podmínkami.

Své zvláštnosti má v zimě i maskování, které je nutné přizpůsobit a měnit v souladu se změnami počasí.

Kromě rychlosti manévru bude mít zima vliv i na včasnost jeho zahájení. Velké mrazy mohou způsobit, že jednotka (útvár) nebude moci uskutečnit manévr v plánované době proto, že se nepodaří včas nastartovat bojová vozidla. Zejména pak u neplánovaného manévru, pro který se velitel rozhodne na základě vývoje situace. Tento problém vystupuje do popředí právě v obraně, kde použití bojových vozidel po stránce motorické bude podstatně nižší, než v útoku a možnost ztuhnutí důležitých agregátů zase větší.

Proto bude nutné u jednotek a útvarů, kde se plánuje nebo předpokládá manévr, položit důraz všech velitelů, technických pracovníků a řidičů na přijetí potřebných technických opatření zabezpečujících start vozidel i za velkých mrazů. K tomu bude vhodné zaměřit i stranickopolitickou práci.

Organizace manévru

Při organizaci obranného boje je nutné, aby velitel divize v souladu se svým zámyslem předvídal nutný manévr silami a prostředky a také jej včas plánoval. Ten velitel, který při plánování bojové činnosti předpokládal a počítá s manévrem, ovlivní kladně jeho možnosti vedení a vytvoří předpoklady pro jeho včasnou přípravu a zabezpečení.

Proto již při **ujasnění úkolu pro obranu** by si měl velitel divize ujasnit, jaké druhy manévru předpokládá připravit, co bude jejich cílem a jak přispějí ke splnění úkolu.

Důležitým faktorem, který má vliv na přípravu manévru v obraně, je uskupení nepřítele a směr jeho předpokládaných úderů. Proto také při **hodnocení situace nepřítele** je nutné, aby velitel divize si (i když jen orientačně) uvědomil, na jakém úseku fronty a jakými silami a prostředky může nepřítel vést úder. To při-

spěje k tomu, aby se na začátku obranného boje vyvaroval zbytečného třštění sil a odpovídajícím způsobem zplánoval jejich manévr na ohrožený směr.

Manévr vedeme ve prospěch nejlepšího splnění zámyslu boje. Proto cíl manévru vyplývá ze zámyslu velitele a postup vedení manévru se předem propočítává při organizaci obrany. K tomu se při **přijetí rozhodnutí** pro obranu určují prostory ničení nepřítele jadernými zbraněmi, složení a rozmístění prvků bojové sestavy, úkoly, cíle manévru, stanoví se orientačně směry vedení manévru a čáry rozvinutí na každém směru, osy přesunu k těmto čarám, pořadí jejich přípravy a jiné otázky.

Důležitou činností, která ovlivní výsledek manévru je **rekognoskace**, při níž velitel divize podle času v terénu řeší především úkoly při rozhodujících manévrech jako je manévr k protizteči, manévr k přehrazení mezer atd. Přitom upřesňuje zejména směry (osy) manévru, čáry rozvinutí jednotek (útvarů) pro manévr, palebné čáry PTZ a POZ k zabezpečení boků při manévru apod.

Při vyhlášení svého rozhodnutí a **stanovení úkolů podřízeným** velitel divize určuje charakter jejich činnosti, konkrétně uvádí, jaký manévr předpokládá vést v průběhu obranného boje.

Přesně organizovaná **součinnost** všech prvků bojové sestavy divize je předpokladem úspěchu i v obranném boji. Čím pečlivěji je součinnost organizována v přípravě bojové činnosti, tím větší jsou možnosti k zabezpečení její nepřetržitosti v průběhu boje a tím úspěšnější bude také splnění úkolů při manévru.

Nelze však očekávat, že nařízení vydaná podřízeným v bojovém rozkaze a při organizaci součinnosti k manévru jsou vyčerpávající. Budou nutně doplňována po celou dobu boje.

Štáb divize, který včas zabezpečí předání nařízení k přípravě manévru podřízeným, organizuje vlastní základní opatření k přípravě a vedení manévru jako jsou:

- organizace průzkumu,
- ženijní budování rozmístění druhého sledu, čar k protizteči a palebných čar,
- maskování jednotek a útvarů, určených pro manévr,
- neustálé doplňování součinnostních otázek.

K tomu, aby rozhodování velitele divize ovlivnilo manévr kladně je nutné ve všech

formách přípravy velitelů a štábů cvičit je v rychlém a správném hodnocení situace a přijímání rozhodnutí pro manévry v omezeném čase. To předpokládá i dobrou znalost hlavních zásad útoku a organizace pravděpodobného protivníka.

Organizační struktura a výzbroj útvarů a svazků

Rozhodující vliv na způsoby bojové činnosti mají prostředky ozbrojeného zápasu. V. I. Lenin to vyjádřil slovy: „Vojenská taktika závisí na úrovni vojenské techniky — tuto pravdu marxistům rozžvýkal a vložil do úst Engels.“ (V. I. Lenin, Spisy sv. 11, s. 169, Praha 1956).

Vzrůstá-li manévrový charakter soudobých bojů, musí vzrůstat i manévrovost útvarů a svazků, musí se zlepšovat jejich ovladatelnost.

K zabezpečení všestranné manévrovosti útvarů a svazků je nutné volit odpovídající, účelnou strukturu a vybavit je odpovídající výzbrojí a bojovou technikou.

Současná organizace motostřelecké divize s BVP, výzbroj a bojová technika jednotek a útvarů vytváří předpoklady pro široký manévr silami a prostředky, spojený s účinnou palbou organických palebných prostředků. Všechny bojové motostřelecké a tankové jednotky disponují bojovými vozidly (tanky, OT-70, OT-64, OT-65). Na bojových vozidlech manévrují i záložní divize (PTZ, POZ, ŽZ, CHZ). Manévrovací možnosti motostřelecké divize s BVP se ještě dále zvýší, až budou všechny motostřelecké pluky vybaveny bojovými vozidly pěchoty. Tím dojde u motostřeleckých praporů k vyřazení málo pohyblivých OT-810 i OT-64, které mají menší průchodivost zejména v rozmoklém terénu a menší palebnou sílu.

Ke zvýšení možností manévru v obraně přispěje i zavedení tanků T-72 do výzbroje tankových pluků. Jejich zvýšená pohyblivost v terénu ovlivní kladně zejména rychlost manévru.

Aby bylo omezení negativních a využití kladných vlivů a činitelů na možnosti manévru maximálně efektivní, musí velitelé a štáby učinit určitá opatření a to ve dvou rovinách:

a) v době organizace a vedení bojové činnosti, kde půjde zejména o:

— správné a včas přijaté rozhodnutí pro obranu, včetně zámyslu různých (potřebných) druhů manévru,

— rekonoskací s důrazem na hlavní předpokládané manévry,

— přesně organizovanou součinnost, včetně součinnosti při realizaci potřebných manévru,

— reálné a rychlé přijetí rozhodnutí (nebo jeho upřesnění) pro konkrétní manévr v průběhu bojové činnosti (ať už plánovaného nebo neplánovaného) a jeho všestranné zabezpečení.

b) v období výcviku jednotek, útvarů, svazků a přípravy velitelů a štábů, kde půjde zejména o:

— vybavení jednotek, útvarů a svazků moderní, vysoce pohyblivou bojovou technikou (BVP, T-72),

— postupné zavedení organizační struktury odpovídající soudobým požadavkům u všech vševojskových útvarů a svazků a její neustálé zkvalitňování (všechny divize a pluky s BVP, dělostřelecké oddíly ve všech vševojskových útvech, protiletadlový raketový pluk u divize apod.),

— vybavení bojových jednotek takovou technikou, která jim umožní samostatně, rychle upravit rozrušené a rozbité úseky terénu (buldozerové radlice apod.),

— seznámení velitelů a štábů s možnými druhy manévru v obraně, jejich možnostmi a využitím při plnění cílů a úkolů obrany,

— výcvik velitelů v rychlém a správném hodnocení situace a přijímání rozhodnutí k manévru silami a prostředky v omezeném čase a v různých bojových situacích,

— výcvik a zdokonalování (do velitelů útvarů v to) v rychlé orientaci v neznámém terénu, v jeho využívání pro přesuny a manévry, v řízení proudů a jednotek s důrazem na noc,

— výcvik jednotek a útvarů ve zvyšování průměrných pochodových rychlostí tanků, BVP a OT ve dne i v noci, zejména na nepevných cestách,

— vytvoření podmínek pro různé druhy manévru řídicími cvičení, kde nedopustit staticnost, pasivnost, nesvazovanou iniciativu cvičících předem připraveným rozhodnutím, kladně hodnotit zdůvodněná rozhodnutí pro manévr.

Závěrem chci uvést, že manévr silami a prostředky v obraně je jedním z hlavních projevů aktivity obrany a spolu s její úporností a manévrem palbou vytváří podmínky pro zastavení a ničení pronikajícího nepřítel. Jeho význam zdůrazňují i výcvikové dokumenty velení armády.

Proto je nutné znát a uvědomovat si činitele, které ovlivňují možnosti manévru a v přípravě velitelů a štábů i ve výcviku vojsk mu věnovat takovou pozornost, kterou si vyžaduje jeho důležitost a místo v soudobém obranném boji.